

SEZAI KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNİ OLUŞTURAN KONULAR*

THE SUBJECTS THAT FORM THE POEMS OF SEZAI KARAKOÇ

Nurullah BULUT **

ÖZ

Sezai Karakoç, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda önemli bir İslam şair, aydını ve yazarı olarak öne çıkar. Şairin bu bahsettiğimiz alanlarda sağlam bir edebi birikime sahip olmasının temelinde, Divan edebiyatı, Doğu edebiyatı ve Batı edebiyatına olan hakimiyeti yatar. Karakoç, bu bilgi birikimini kullanarak geleneksel şiir anlayışını modern bir perspektifle harmanlayarak, geleneksel motifleri günümüze ve geleceğe taşımayı başarmıştır.

Karakoç'un şiirlerinde en sık ele aldığı konular, insanın varoluşu, medeniyet, İslam'ın dirilişi ve İslam'ın evrenselliği gibi kavramlardır. Şair, insanın varoluşuna dair soruları şiirleri vasıtasıyla sorgulamış, insanın hayatındaki önemli kırılma noktalarına dikkat çekmiştir. Ayrıca, medeniyetin önemini vurgulayarak, medeniyetin oluşumunda İslam'ın etkisine değinmiştir. Şair, İslam'ın evrenselliği konusunda da düşüncelerini şiirleriyle ifade ederek İslam'ın tüm insanlık için bir rehber olduğunu vurgulamıştır. Sonuç olarak, Cumhuriyet dönemi etkisi altında olan ve şiirinin temelini oluşturan gelenekçi şairlerin öncüsüdür. Şair, şiirlerini geleneksel temalar üzerine kurarak diğer şairlerden ayrılır. Bu sayede, şiirleriyle geleneği bugünden ve geleceğe taşıma düşüncesi öne çıkar. Makalede, bu düşünceyi anlamak için şairin belirli şiirleri detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç, Diriliş, Gül Şairi, Medeniyet, Gelenek

ABSTRACT

Sezai Karakoç stands out as a significant Islamic poet, intellectual, and writer in the Turkish Literature of the Republican Era. At the core of the poet's solid literary background

---

* Bu makale 06.04.2023 tarihinde dergimize gönderilmiş; 09.04.2023 tarihinde hakemlere gönderilme işlemi gerçekleştirilmiş; 26.04.2023 tarihinde hakem raporlarının değerlendirilmesi sonucu yayın listesine dâhil edilmiştir.

Makaleye atfı şekli; Nurullah Bulut, Sezai Karakoç'un Şiirlerini Oluşturan Konular, *Avrasya Beşeri Bilm Araştırmaları Dergisi*, Cilt/Sayı: 3-1 (2023), Karabük 2023, s. 1-30.

ISSN 2791-9900/e-ISSN 2822-2253, DOI: 10.7596/abbad.31072023.001

** Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, nurullahbulut@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9410-2563>

in these mentioned areas lies his mastery of Ottoman literature, Eastern literature, and Western literature. Using this wealth of knowledge, Karakoç successfully blends traditional poetic understanding with a modern perspective, thus carrying traditional motifs into the present and future.

The most frequently addressed themes in Karakoç's poetry are human existence, civilization, the resurrection of Islam, and the universality of Islam. The poet has questioned the inquiries regarding human existence through his poems, shedding light on crucial turning points in human life. Furthermore, he emphasizes the significance of civilization and its formation influenced by Islam. By expressing his thoughts on the universality of Islam through his poetry, he underscores that Islam serves as a guide for all of humanity. In conclusion, he stands as a pioneer among traditionalist poets who were influenced by the Republican era. Distinguishing himself from other poets, he builds his poems on traditional themes. Consequently, the idea of transmitting tradition through his poetry to both the present and the future takes precedence. In the article, specific poems of the poet have been meticulously examined in order to present this concept comprehensively.

Key Words: Sezai Karakoç, Resurrection, Rose Poet, Civilization, Tradition

Giriş

Sezai Karakoç, şiiirleriyle ön plana çıksa da asıl amacı, şiiirlerinin ruhunu oluşturan “Diriliş” fikrini yaymaktır. Şairin şiiirlerindeki konuları belirleyerek oluşturulan “Sezai Karakoç’un Şiiirlerini Oluşturan Konular” başlıklı bu çalışmayla şairin şiiir sanatının derinliklerine inilmeye çalışılmıştır. Toplumsal konulardan siyasi temalara, dini ve kültürel yaşamdan birçok konuya kadar şiiirlerinde bulunan temalar belirli başlıklar altında ayrılarak incelenmiştir. Karakoç’un yazdığı şiiirlerde, sosyal meselelerden daha çok İslami konuların öne çıktığı görülmüştür. Bu durum, şairin geleneksel edebiyat bilgisini modern bir perspektifle birleştirerek, İslam medeniyetinin yeniden dirilişine odaklandığını göstermektedir.

Karakoç, Avrupa medeniyetinin ilerlemesinde edebiyatın ve sanatın göz ardı edilmediğini tam aksine medeniyet ile doğru orantılı olarak ilerlediğini söyler. Şairimiz medeniyet düşüncesinin kökenini insanoğlunun ilk varoluşuna dayandığını ifade eder. “Dirilişçiler, putları, köleleştirme simgeleri olan putları kıran özgürlükçülerdir. İnsan tapıcılığını, ırk tapıcılığını, sınıf tapıcılığını, mal tapıcılığını kıran özgür insan, diriliş insanıdır. Bağlardan sıyrılmıştır, hürdür: Sermayeyi, eşyayı, malı, parayı, ünü putlaştıran kişi özgür değil köledir. Dirilişi,

eşyayla, parayla, malla, ünle, özgür olmayı düşünmez. Diriliş nesli, özgürlüğün neslidir. Şartların elleri kolları bağlayan zincirleri ne kadar sıkı ve kımıldatmaz olursa olsun, ne kadar ağır durumlarla çevrelenilmiş olursa olsun, diriliş kuşağı, özgürlüğü solur. Özgürlük onun hayat tarzıdır."¹ Burada diriliş fikrinin özgürlükçülük ve bağımsızlık temelinde olduğu ifade edilmektedir.

Dirilişçilerin, putları ve köleleştirme sembollerini yıkarak özgürlüğü savunduğu belirtilmektedir. Özgürlüğün, sadece maddi varlıklarla ilgilenmeyen ve insana özgü bir değer olduğu vurgulanmaktadır. Diriliş neslinin özgürlük nesli olduğu ve çevresel şartlar ne kadar zorlu olursa olsun, özgürlükten asla vazgeçmeyeceği ifade edilmektedir. Dirilişçilerin hayat tarzı olarak özgürlüğü benimsediği belirtilmektedir.

Makalede, şairin şiirlerindeki sanat ve edebiyat anlayışının ötesine geçilerek, en yoğun şekilde ele aldığı temalar üzerine odaklanılmıştır. Bu yöntemle şairin şiirleri aracılığıyla iletmek istediği düşünceler anlaşılmaya çalışılmıştır.

1. Şairliği

"Ve sen şairsin kelimeler ülkesinde bilge

*Sen ey şair ki ellerini kollarını çarımha gerdim"*²⁻³

Bir şairin, şiirlerinden önce şairlik kavramına dair neler düşündüğünü bilmek, o şairin şiirleri hakkında daha gerçekçi yorumlar yapma olanağı sunar. Onun şairlik hakkındaki görüşleri, genellikle toplumun özünden yola çıkarak diriliş düşüncesini yansıtmaktadır. Karakoç'a göre şair, milletin sözcüsü, yorumlayıcısı ve gerektiğinde yol göstericisidir. Şairi olmayan millet yok demektir. Şairlerini görmeyen millet ise kendini görmüyor demektir.⁴ Şairimiz, şairler öncesi toplumlar ile sonraki toplumlar arasında büyük uçurum olduğunu savunur. Karakoç'a göre şairler topluma dahil olarak birleştirici bir özellik taşırlar: "O sanki araya giren garip ve esrarlı bir unsur olarak, cansız toplumu harekete geçirir, diriltir."⁵ Çünkü şair, bir nesneye yeni bir umut yeni bir sevinç aşılar. Bir toplum felaketlerin içine düştüğünde, şair, bireyi ve toplumu hedefe yönlendiren bir ok haline gelir. Bu durumun en somut örneği Milli Mücadele dönemindeki milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy'da görülmektedir.

¹ Sezai Karakoç, Diriliş Muştusu, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1985, s.26.

² Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2006, s.609.

³ Bu şiir, Sezai Karakoç'un "Sen Şairsin" adlı eserinden alınmıştır.

⁴ Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları I, (Medeniyet Rüyası Rüyanın Medeniyeti), Diriliş Yayınları, İstanbul, 1999, s.47.

⁵ Sezai Karakoç, a.g.e., s.41.

Karakoç, şairi sadece felakete uğramış bir ulus için ağıt yakan ve ağlayan biri olarak değil, aksine onu ayağa kaldırmak için başını yükselten, umutlandırıcı ve ilham veren bir önder olarak değerlendirir.⁶ Her zaman şairin doğru zaman ve yerde bulunamayabileceğini, ayrıca bazen iyi niyetle yola çıkan bir şairin hatalar yapabileceğini de vurgular.

Karakoç'a göre şairi biyografilerindeki serüvenleriyle değil şiirinin ve sanatının incelenmesi gerektiğini söyler. Bu hususta gerçek şairin nasıl olması gerektiğine dair şu bilgileri vermektedir:

“1. Şair, hep yüce olanı ararken, yüce âleme yakışan, estetik damgalı ve mühürlü bir ahlakın da peşindedir.

2. Şair, biçim peşinde iken ruhunu yitirmemek zorundadır. Şair, günün adamı olduğu gün ölmüştür.

3. Şair, standartlaştırmamalı, suratına bir damga basılmamalı, göğsüne bir sayı iliştilmemelidir.

4. Diyaloğu ve uzlaşması kadar protestosu, reddi, boykotu da olmalıdır. Bugün şair, yeniden sesini yükseltmelidir. Tekniği ve bilimi böylesine insanlık dışı bir mecraya sürükleyenlere karşı ayağa kalkmalı ve insanlığa yeni bir umut çığırını açacak, çağrısını yöneltmelidir. Uygarlığın yozlaştırılmasına ve soysuzlaştırılmasına karşı ayağa kalkmalıdır. Fazla soyutlanıp hayat damarlarını kurutmamalı, mahzenlerdeki yıllanmış şaraplara benzememelidir. Ancak sokaklara dökülmek, bir şovmene dönüşmek de şaire göre değildir ve olmamalıdır.

5. Şair, sanatın bütün horlamalara ve yersiz kullanımlara karşın, kalesini savunan bir komutan gibi savunmalıdır.”⁷

Sonuç olarak, Karakoç'un şairlik anlayışı, şairin sadece kelime ustalığından daha fazlasını temsil ettiği, insanlık ve ahlak değerlerine önem veren bir sanatçı olması gerektiğini vurgular. Bunun yanı sıra, şairin toplumsal sorumluluklarına dair görüşleri de bu anlayışın ayrılmaz bir parçasını oluşturur.

Karakoç, şairin sanatsal niteliklerini “pergünt üçgeni” diye adlandırdığı üç ilke ile belirtmektedir:

“a.Şair kendisi olmalıdır. Kendi bulanıklığı içinde, kendi aydınlığını yakalayabileceği ruh direncini kendi öz olgusunu, arı oluşunu aramalıdır. Bunun ise tek yolu vardır. O da değişmek ve başkalaşmaktır.

⁶ Sezai Karakoç, a.g.e., s.4.

⁷ Sezai Karakoç, a.g.e., s.55-63.

b.Şair kendisine yetmelidir. Varlığa dargın olmamalı, gerçekle ilişkisi sağlam olmalıdır. Şair, eserinin tohumunu ve onu geliştirecek iklimi kendi varlığından almalıdır. Evren, şaire fildişi bir kule olmalıdır.

c. Şair, kendisinden memnun olmalıdır. Şairde sağlam bir iç güven olmalıdır. Şair eserini sevmeli, okşamalı fakat yaramazlıklarına göz yummalıdır. Şairde eser bir sevinç doğurmalıdır. Ancak bu neftsen değil, ruh ışımasından gelmelidir.”⁸

Karakoç'un “Pergünt Üçgeni” adlı eseri, insanın varoluşsal sorularını ve evrensel meseleleri ele aldığı bir deneme niteliğindedir. “Pergünt”, üç boyutlu bir üçgenin üç noktasından biridir ve bu üçgen insanın hayatındaki üç temel olgu olan zaman, mekan ve manayı temsil eder. Karakoç, bu üç kavramın insan hayatında nasıl etkili olduğunu ve insanın varoluşunu nasıl şekillendirdiğini tartışırken, aynı zamanda insanın kendini tanıması ve manayı keşfetmesi gerektiğini vurgular. Ayrıca Karakoç, “Pergünt Üçgeni”nde, insanın iç dünyasının zenginliği ve derinliği konusunda da fikirlerini paylaşır.

Karakoç, her şairin gelenekle iç içe olması gerektiğini ve aynı zamanda gelenekten ilham alarak ruhsal düzeyde yenilik yapması gerektiğini ifade eder. Bu yenilik, gelenekle karşıtlık oluşturmak anlamına gelmez; aksine gelenekten aldığı ilhamla yoluna devam etmektir. Bu fikri şu sözlerle dile getirir: “yeninin eskinin devamı değil karşısında olandır. Onun renklerini taşıyan değil kendi rengini bulandır”⁹ der. Bizce de, yenilik eskinin temelini kavramak ve onu benimsemektir; çünkü bu eski olanın kalıcılığını yansıtır. Karakoç, kalıcı olanı bulma arayışı içindedir.

Karakoç'a göre: “Gelenegin yeniden değerlendirilmesi her zaman için mümkündür. Bu değerlendirmenin sakince iyi niyetle ve araştırarak yapılmalıdır. Bu değerlendirme, onların şartlarını daha iyi anlamaya, birer insan ve şair olarak yaşadıklarını içten duymaya yarayacak ve şairin daha gerçekçi bir değerlendirme yaparak, kendi şiirini kurarken de bundan yararlanmasını sağlayacaktır”¹⁰ der. Şair bunları sadece söz olarak beyan etmediğini aynı zamanda klasik şiiri iyi tanıdığını ve bunu özümsemediğini bütün eserlerinde görmemiz mümkündür. Buna en iyi örnek Sezai Karakoç'un “Fuzuli'den Sadeleştirdiğimiz Bir Gazel” adlı şiiridir. Fuzuli'nin "Gazel 217" numaralı şiirinin sadeleştirilmiş bir versiyonudur. Şiir, geleneksel Türk edebiyatı nazım şekli olan gazel tarzında yazılmıştır. Şiirde, aşk teması ele alınmış ve aşğın sevdiğine olan özlemini anlatan dörtlükler yer almaktadır. Karakoç, Fuzuli'nin şiirini sadeleştirerek daha anlaşılır bir hale

⁸ Sezai Karakoç, a.g.e., s.81-84.

⁹ Sezai Karakoç, a.g.e., s.97.

¹⁰ Sezai Karakoç, a.g.e., s.99.

getirmiş ve modern Türkçe kullanmıştır. Şiir, Karakoç'un geleneksel edebiyatla modern edebiyatı birleştirme çabalarını yansıtmaktadır.

Karakoç'a göre kişilerdeki Allah vergisi şairlik yeteneğini ilk uyandıran, bilinçlendiren, kımıldatan, harekete geçiren olgunun tarihi ve sosyolojik bir birikime sahip olan gelenek olduğuna inanır. 'Şair' adlı şiirinde şaire şöyle seslenir: "Ve sen şairsin kelimeler ülkesindeki bilge"¹¹

Sezai Karakoç'un yaşamına ve sanatına baktığımızda, şairin sanat anlayışının çocukluk yıllarında şekillendiği ve bu dönemdeki ilk etkilerin önemli olduğu görülebilir. Karakoç, çocukluk döneminde şiir, hikaye ve roman okumaya başlamış ve özellikle Mevlana, Yunus Emre, Şeyh Galip ve Fuzuli gibi şairlerden etkilenmiştir. Ayrıca, annesi ve babası da ona Türk edebiyatı ve İslam kültürü hakkında bilgiler aktarmışlardır. Bu erken yaşta sanata olan ilgisi ve etkilenmeleri, Karakoç'un ilerleyen hayatında da belirleyici olmuştur. Şairin şiirlerinde ve eserlerinde, çocukluk yıllarındaki edebi ve kültürel etkilerin izleri görülebilir. Özellikle İslam kültürü ve değerleri, şiirlerinde sıkça ele aldığı temalardan birini oluşturur. Aynı zamanda, Karakoç'un eserleri, geleneksel Türk şiir formlarını kullanmasıyla da öne çıkar. Bu nedenle, Sezai Karakoç'un sanat anlayışının temelini çocukluk yıllarında aldığı kültürel ve edebi değerlerin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu faktörler, şairin sanatsal yönünü şekillendiren belirleyici etkenler arasında yer almaktadır.

Karakoç şiirini metafiziğe kaydırıldığını şiirlerindeki belirsizlikten anlayabiliriz. Bu konu hakkında kendisi şöyle bahsetmektedir. "Şiir yazma bende bir kader hadisesidir. Adeta, ben ondan hep kaçmışımdır, ama o da hep gelip beni yakalamasını bilmiştir. Ben Sefillerin kahramanı Jean Valjan gibi hep kaçmışsam, şiir o kader mahkûmun arkasını bırakmayan müfettiş gibi peşimden gelmiştir."¹² Şairin bu ifadeler ile şiirin yazmanın şairin doğasında bulunduğunu anlıyoruz.

Sonuç olarak, insanın şiire sempati duyması ve sonrasında şiirler yoğunlaşması, geleneğin ona ilk etkisi ve armağanıdır. Aynı şekilde şairin hemen bütün şiirleri gelenekten beslenir. Bunu en güzel örneğini "Çeşmeler" şiirinde görürüz.

"Doğ kendi çeşmenden kendi uygarlığından

Ağacın topraktan

Çiçeğin ağaçtan

¹¹ Sezai Karakoç, *İslam'ın Şiir Anıtlarından*, Diriliş Yayınları, İstanbul, s.95.

¹² Sezai Karakoç, *Hatıralar*, Aktaran: Hüseyin Su, *Bir Tecdit Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi*, Hece Dergisi, Ankara, 2003, s.14-15.

Suyun dağdan doğduğu gibi"¹³

Ali İhsan Kolcu, "Sezai Karakoç'un Poetikası" adlı eserinde gelenek kavramının ifade ettiği anlam ve yaygın kullanımı hakkında Sezai Karakoç ile aynı görüşte olmadığını dile getirir. Bu farklılığı şu şekilde açıklar: "O bütün bir şiir mirasına kültür kamuoyunun kullandığı biçimde 'gelenek' demektedir. Bize göre gelenek bir şiir ya da sanat hareketinin kendi içinde kırılarak, değişerek, başkalaşarak kendi karşıtını yaratarak gelişmesi ve sürekliliğidir."¹⁴ Bunun örneğini, Türk şiirinde Divan Edebiyatı'nın sadece bir gelenek olarak değil aynı zamanda bir sanat mirası olarak da kabul edilmesi şeklinde verir.

Karakoç şiirlerinde özellikle Türk kültürüne ve İslam kültürüne, ayrıca tarihe büyük bir saygı gösterir. Geleneksel Türk şiir tekniklerini kullanırken aynı zamanda modern temaları ele alan bir yaklaşım sergiler. Şiirlerinde insan doğası, aşk, ölüm ve Tanrı'nın varlığı gibi konuları işlerken, aynı zamanda toplumsal meselelere de temas eder. Şairin dil kullanımı, geleneksel Türk şiiri dilinin zenginliğini ve müzikalitesini korurken modern kavramlar ve ifadeleri de içerir. Bu şekilde, geleneksel şiiri modern bir yaklaşımla canlandırarak okuyuculara zengin bir şiir deneyimi sunar.

Sonuç olarak, Sezai Karakoç'un şiirlerinde gelenek mihenk taşıdır. Dönemindeki bazı yenilikçi şairlerin aksine, gelenekten uzaklaşmak yerine şiirlerinde geleneksel öğeleri daha güçlü bir şekilde kullanır. Böylece şiirin eskimeyen 'eski' güzelliklerin tadına da tat katmış olur.

2. Sanatı

"Evet yine de şiirdir beni ara sıra dinlendiren

Acıma aralıklar verdiren

Ufuklardan ufuklara taşıyarak kelimeleri

Ne yapılar kurdum eleğimsağma gibi

İçimdeki buluttan yağıştan şimşekten ışıklardan

Gizli bir yapı taşından ders okudum ben

Şiirin birden kaçışını denizlerden

Şiir içimizdeki zindanların mahkûmu"¹⁵⁻¹⁶

Karakoç, sanatın ve kültürün milletlerin oluşmasındaki önemini şu şekilde aktarmaktadır: "Bir kültürün, bir halkın ölü bir çevreden çıkararak, çağı kuran ve

¹³ Sezai Karakoç, Zamana Adanmış Sözler Şiirler V, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015, s.54.

¹⁴ Ali İhsan Kolcu, Sezai Karakoç'un Poetikası, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2010, s.45.

¹⁵ Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015, s.333.

anlamlandıran ülkelere eşit bir etki yüküyle dipdiri olarak ayağa kalkışında, edebiyatın ve daha geniş bir ele alışla sanat ve kültürün payı, ruhun vücuttaki payı gibidir.”¹⁷ Sezai Karakoç'un bir fikir adamı ve şair olarak insanın maneviyatına öncelik verdiği, sanatın insanoğlunun temel ihtiyaçlarının üstünde bir amaç taşıdığı fikrini benimsediği görülür. Karakoç, sanatın yalnızca estetik bir uğraş değil, aynı zamanda insanın ruhsal ihtiyaçlarını da karşılayan bir faaliyet olduğunu savunur. Sanatın insanın iç dünyasını besleyip güçlendirdiğini, manevi boyutunu ön plana çıkardığını düşünür. Bu nedenle, şairin şiirleri de genellikle insanın manevi dünyasını yansıtan, insanın iç dünyasına yönelik bir bakış açısı sunar.

Karakoç, sanatın salt bir telkin vasıtası olarak düşünülemeyeceğini şöyle ifade eder: “Sanatın, bu telkin vazifesini yapabilmesi için önce varoluşunu kabul ettirmesi gerekmektedir. Ancak ve ancak, sanat kendi varoluş kurallarına ve hayat şartlarına göre mevcudiyetini sağladıktan sonra, topluma ve toplumun ülküsüne faydalı olabilir. Hayatın ve hayat anlayışının en derin tabakasını dilendirmeyen, seslendirmeyen bir sanatın “ömrü de uzun olmaz”¹⁸

Karakoç sanatın kalıcılığının gelenek ile iç içe olmasına bağlar. Ancak şair, insanın sanatının Tanrı'nın sanatının bir yansıması olduğunu ve hiçbir zaman insan sanatının Tanrı'nın sanatı önüne geçemeyeceğini üstelik insan sanatının Tanrı'nın tükenmez kaynağından beslendiğini vurgulamaktadır. Bu kaynaktan beslenen şairin Tanrı'nın sanatına ulaşamazsa kalıcı bir sanat eseri bırakamayacağını söylemektedir. Bu düşünceyi şu sözler ile anlatmaktadır: “İçinde bulunduğu büyük sanattan habersiz bir sanatçı” için kör mimar ve sağır musikişinas imajından daha yoksun bir imaj düşünülemez. Çünkü kör mimarın iç gözü görebilir, sağır musikişinasın ruh kulağı duyabilir ama Tanrı'nın sanatını hissetmeyen gönülden en ufak bir sanat kıpırtısı beklenemez gerçek sanat Tanrı'nın sanatına götürecektir. Bazen de Tanrı'nın eserlerine olan hayranlık, ona olan sonsuz aşka engel olmaktadır. İnsan eşyaya takılıp, asıl hedeften geri kalabilmektedir.”¹⁹ Karakoç'a göre sanatın temel özelliği, insanın Allah'ı her daim hatırlamasıdır. “Aksi halde sanat, insanı aşağıların aşağısına düşüren bir vasıta dönüşebilir”²⁰ der.

Karakoç'a göre sanatta hâkim olması gereken iki temel özellik vardır.²¹

1. Metafiziğe eğilmek

¹⁷ Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1967, s.40.

¹⁸ Turan Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Lotus Yayınları, İstanbul, s.424.

¹⁹ Sezai Karakoç, *Ruhun Dirilişi*, Diriliş Yayınları İstanbul, 2019, s. 80-81.

²⁰ Sezai Karakoç, *Şiirler*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1998, s.18.

²¹ Sezai Karakoç, *İslam Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2019, s.35.

2. Soyuta yönelmek

Metafizik öğeleri Sezai Karakoç şiirinin ana unsurudur. “Çünkü ona göre metafizik, insanoğlu için hayati önem taşır; dünya uzun süredir metafiziği yok saymaktadır ve bu eksiklik olumsuz giden pek çok şeyin asıl nedeni”²² olduğun ifade eder. Dengesini kaybederek özünde bozulmalara uğramış evrenin yeniden dirilmesi ve gelişmesi için metafizik ön planda olmalıdır. Karakoç metafiziği düşünürken fiziği yok saymaz. “Fiziği kaybedecek kadar metafiziğe dalmak, insana metafiziği de kaybettirir. Metafiziği yadsıyacak, yitirecek kadar fiziğe dalmak hatta fiziği metafizik gibi alarak yüceltmek, sonuçta fiziği de kaybettirecektir. Fiziğe dayanarak metafizik, metafiziğe dayanarak fizik omuzlanabilir.”²³ Karakoç'un şiirlerinde yoğun olarak metafizik duyarlılığı bünyesinde barındırır. Bu durum şairde bir eğilim değil bilinçli bir kabulleniş ve sonsuz bir teslimiyet şeklidir. Söz konusu teslimiyetin şairin şiir dünyasına son derece güçlü dingin ve huzurlu bir zemin sağladığı da ortadadır.²⁴

Rasim Özdenören, şairin bu üslubunu şöyle açıklamıştır: “Necip Fazıl ve arkadaşlarının anlattığı metafizik değerler insana inmezken, Cahit Sıtkı ve arkadaşları bu değerleri yaşama indirgemeye çalışıyorlar; fakat belirli bir davranış sergiliyorlar. Sezai Karakoç'ta ise insanla metafizik değerler iç içedir, birbirinden ayrılamazlar. Onun için Karakoç'ta bu 'yüce yaşamları'nı insanın üzerinde görmek ya da onları insan seviyesine indirmek gibi bir mesele yoktur. Mesele sadece bu değerleri güzelleştirmektir. Bu kavramları bir veri olarak kabul ettiğimize göre, böyle bir durumun Karakoç'un eserlerinde yer alması da gayet doğaldır. Karakoç'ta ölüm 'güzel', 'uslu', 'yumuşak' veya ona bir şeyler katarak biz 'güzelleştiririz.’²⁵

Diğer bir hususta şiirlerindeki imgelerindeki metafizik unsurlardır. Şairin şiirleri geleneğe yaslanarak modern imge ve kavramlar yerleştirmiştir. Bu da şairi imgeli şiirde ön plana çıkarmaktadır.

Sonuç olarak, Sezai Karakoç'a göre sanatta hâkim olması gereken iki temel özellik, metafiziğe eğilim ve soyuta yönelmedir. Metafizik, varoluşun ötesindeki gerçekliği araştıran felsefi bir disiplindir. Sanatta metafizik, gerçekliğin ötesindeki dünyayı ifade etmek için kullanılır. Karakoç, sanatın sadece maddi dünyayla sınırlı kalmaması gerektiğine inanır ve sanatçının varoluşun ötesindeki gerçekliği araştırması gerektiğini savunur. Soyut ise, somut varlıkların dışında kalan kavramları ifade eden bir terimdir. Karakoç, sanatın soyut öğelere

²² Münire Kevser Baş, *Diriliş Taşları Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Lotus Yayınları, Ankara, 2008, s.45.

²³ Münire Kevser Baş, a.g.e., s.78.

²⁴ Münire Kevser Baş, *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu*, İnsan Yayınları, Ankara, 2011, s.13.

²⁵ Rasim Özdenören, *Mutlakın Gerçekleştirimi*, Yeni İstiklal, S. 157,12, Ankara, Ağustos 1964, s.157.

yönelmesinin, sanatçının kendi iç dünyasını ve sanatın özünü keşfetmesine yardımcı olduğunu düşünür. Bu nedenle, Karakoç, sanatta metafizik ve soyuta yönelmenin, gerçek anlamda derinlikli ve anlamlı bir sanat eseri yaratmak için gerekliliğine inanır.

3.Şiirleri

Karakoç, şairin misyonunu yalın bir dille anlatır: “Emaneti sahibine ulaştıran bir devrimcidir şair. Emanet fersude olanın, tefessüh edenin yerine ikame edilecek ruh ve şekildir, medeniyet ve sahih gelenektir. Şair şiirden önce gelir, derin söz kendine emanet edilmiştir. O da bu ruhunda çalkalanan söze kulak vermek durumundadır. Şiirin yazanı değil yüklenicisi ve okuyucusudur gerçekte şair. Şiir anılar içinde yazılmış ve bitmiş, artık gelecek zamanlara dağılıp, kalplerde ve zihinlerde herkesin kendi dünyasına göre yorumlayıp kendirleştireceği bir ifadeye dönüşmüştür. Her konuşan kendi sözünün dinleyicisi, kulak vericisi olduğu gibi her şair kendi şiirinin en sahici okuyucusudur. Zira şiiri yazan olarak kendisi devreden çıkmıştır. Ağıt yakan değil mevlit okuyan olmalıdır. Yazan değil okuyan, konuşan değil dinleyen, düşündürürken düşünen olmalıdır şair.”²⁶

Sezai Karakoç’un şiir ve yazılarından anlaşılacağı üzere edebiyatta birçok konu açısından yenilik ve farklı bakış açıları getirmiştir. Bu yeniliklerden bazıları; “yeni şiirin kurucusu, şiire farklı bakış açısı getiren, metafiziği şiire sokan, Çağdaş Türk şiirine birçok yeni malzeme kazandıran ve eski şiiri yıkıp yeni şiiri kuran bir şairdir. Şaire göre şiir “kelimeler ülkesi”dir. Bu ülkeye girmenin bir usulü erkanı vardır. O da “atalara uyarak” bu kelimeler ülkesine “gülle” girilir.

Karakoç’un ilk yayımlanan şiiri ‘Sabır’dır. Bu şiir 1950 yılında Büyük Doğu dergisinde yayımlanmıştır. Her şairin ilk şiirlerinde olduğu gibi bu şiiri diğer şiirlerine göre zayıf hem de Necip Fazıl’ın şiirlerinin etkisi görülür. İkinci şiiri ise ‘Rüzgâr’ 1951 Şubat’ında Hisar dergisinde yayımlanmıştır. Bu şiir ‘Sabır’ şiirine göre daha şiir hüviyetindedir. İlk şiir denemelerinden sonra artık şiirleri birbirini takip edecektir. Bu dönemde yazdığı şiirlerden biride ‘Yağmur Duası’ adlı şiiri ilk defa Mülkiye Mecmuasında yayımlanmıştır.

Şaire göre şiirin en önemli ve orijinal yanı şudur: Kader ironisi olarak, “Yağmur Duası” yağmurun yağması için değil, yağmaması için çıkılmak istenmesidir. Bir hayli karışık bir mantık ve hayal oyunu söz konusu. Talihsizliğin ironik ifadesi diyebiliriz.”²⁷

²⁶ Sezai Karakoç, *Ruhun Dirilişi*, Diriliş Yayınları İstanbul, 2019, s. 45.

²⁷ Turan Karataş, *Doğu’nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Lotus Yayınları, Ankara, 2008, s. 210.

Sezai Karakoç'un şiirlerini konularına göre altı başlıkta inceleyeceğiz. Bu altı başlık, şairin şiirlerinin ortak konularını ve temalarını tanımlamak için kullanılır. Bu altı başlık şunlardır:

- Şiirlerinde Aşk ve Kadın
- Şiirlerinde Yenilik
- Şiirlerinde Ölüm
- Şiirlerinde Sosyal Yaşam ve Medeniyet
- Şiirlerinde Gül Motifi
- Şiirlerinde Düşünce –(Diriliş)
- Şiirlerinde İnsan

2.1.Şiirlerinde Aşk ve Kadın

*“Hayat bir ölümdür aşk bir uçurum”.*²⁸

Aşk şiiri dediğimizde, adeta şairle özdeşleşen şiirlerden biri olarak “Mona Rosa” (Mona Roza) aklımıza gelmektedir. Türk Edebiyatı'nın en güzel aşk şiirlerinden biri olan bu şiir, Karakoç tarafından Mekteb-i Mülkiye'de okurken yazmıştır.

Şiir, “Mona Rosa” adlı bir kadının güzelliği ve bu güzellikle ilişkili aşk ve tutkuyu anlatır. Şiirin açılışında, şair Mona Rosa'nın güzelliğini tasvir eder ve ona hayranlık duyar. Şiir ilerledikçe, Mona Rosa'nın güzelliği ve aşkı ölümsüzleştirmek için heykellerin yapıldığını ve resimlerin çizildiğini vurgular. Mona Rosa'nın ölümsüzlüğüne olan inancı, onun güzelliği ve aşkı ile özdeşleşmesiyle daha da artar. Şiirin ikinci bölümünde, şair, Mona Rosa'nın güzelliğini övmenin sadece sözlerle ifade edilemeyeceğini ve gerçek aşkın sözlerin ötesinde olduğunu belirtir. Şair, aşkın ölümsüzlüğüne olan inancını yineleyerek, Mona Rosa'nın ölümsüz olduğunu ve aşkın gücü sayesinde sonsuza kadar var olacağını söyler. Kendisi bu şiirini modern bir ‘Leyla ile Mecnun’ denemesi olarak ifade eder. Bu şiiri üniversite zamanlarında âşık olduğu kadına yazıldığı dedikoduları dolaşsa da kendisi böyle bir aşkın hiçbir zaman olmadığını ve biri için yazmadığını söylemektedir. Şair üzerine çalışmalar yapan Turan Karataş'ta şairi destekler cümleler kullanarak, şiirinin belli bölümlerinde mesnevi hatırlatan sembolik ifadelerinin olduğunu söylemiştir.

Tabii ki, amacımız bu şiirin kim için yazıldığını ortaya çıkarmak değil. Fakat modern mesneviyi hatırlatan sembollerin çok az olduğu söylenebilir. Şiiri okuduğumuzda, bu eserin mesnevi türünde yazılmadığı, aksine beşeri aşkın derin izlerini taşıdığını görürüz. Şiirin birine ithafen yazıldığına dair birçok işaret bulunmaktadır. Dörtlüklerin baş harfleriyle yapılan akrostiş otuz yıl boyunca

²⁸ Sezai Karakoç, *Şiirler IX Monna Rosa*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1998, s.8-10.

kimse tarafından fark edilmemişti. Ancak şair, bir arkadaşına bu şiirde kıtalarda akrostiş kullandığını söylediğinde gerçek ortaya çıktı. Şair, şiirin birine ithafen olmadığını belirtse de, neden otuz yıl boyunca fark edilmemiş bir akrostişi kendi arkadaşına açıklama gereği duymuştu? Ayrıca, akrostişte geçen bayan İLE (Muazzez Akkaya) aynı okulda eğitim gördüğü, şiirde bahsedilen (“Mona Roza siyah güller, ak güller /Geyve'nin gülleri ve beyaz yatak”) izindeki “Geyve” ifadesinin, Muazzez hanımın yaşadığı yer olan Geyve ilçesiyle örtüştüğü biliniyor. Aynı şekilde, “Artık inan bana muhacir kızı /Dinle ve kabul et itirafımı” dizesi de Muazzez Akkaya'nın sonradan Geyve'ye yerleştiği gerçeğiyle uyumlu. Okul yıllarında Muazzez hanımın pingpong şampiyonu olduğu ve şairin “PingPong Masası” adlı şiirini yazmış olması da bu bağlamda düşündürücü. Tüm bu veriler, bu şiirin modern bir Leyla ile Mecnun hikayesi olmadığını düşündürüyor. Bu kadar fazla ipucuna sahipken, bu eseri modern bir Leyla ile Mecnun örneği olarak değerlendirmek güçleşiyor. Şairin aşkını gizlemesinin nedeni, aşık olduğu kadının evli olabileceği ihtimali olarak düşünülebilir. Şairimiz, İslami değerlere önem veren biri olarak, böyle bir durumun İslam adabına uygun olmadığını farkındaydı ve bu sebeple aşkını gizlemiş olabilir.

Sonuç olarak şiir, aşk, tutku ve ölümsüzlük kavramları etrafında şekillenir ve dil ve imgelem açısından oldukça zengindir.

“Ve Monna Rosa” şiiri, mesnevi tarzında yazılmış bir şiirdir ve yazarın mesnevi geleneğine olan ilgisini yansıtmaktadır. Mesnevi, Türk edebiyatında uzun bir şiir türüdür ve genellikle dini veya ahlaki konuları işler. Sezai Karakoç’un “Ve Monna Rosa” şiiri de bu tarza uygun yazılmıştır ve özellikle Mevlana Celaleddin Rumi'nin “Mesnevi” eserinden etkilenmiştir. Şiir, İtalya'da bir müzede tablo önünde hayal kuran bir adamın iç dünyasını anlatır. Bu adam, tabloda gördüğü kadın olan Monna Rosa'ya hayranlık duyar ve onun güzelliği ve saflığı hakkında düşüncelere dalarken kendi hayatındaki yozlaşmışlığı ve toplumdaki adaletsizlikleri de sorgular. Şiirin mesnevi geleneğinden izler taşınması, özellikle kafiye ve vezinlerin belirli bir düzende kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, şiirin bölümler halinde ilerlemesi ve her bölümün sonunda öğütler vermesi de mesnevi tarzının tipik özellikleridir. Sezai Karakoç, “Ve Monna Rosa” şiirinde mesnevi geleneğini kullanarak günlük hayattan ve toplumsal sorunlardan esinlenen modern bir eser yaratmıştır. Şiirde yer alan öğütler, insanların iç dünyalarında kendilerini keşfetmelerine ve toplumda daha adil ve insancıl bir yaşam sürdürmelerine yardımcı olabilir.

Şair, “Sanatkârın Aşk Tarafı” isimli yazısında bir sanatçının aşkını ve taşınması gereken vasıfların neler olduğunu anlatır. “Aşk derken mücerret bir sevgiyi değil, esere akseden aşkı murad ediyoruz. Ve aşk derken bir şeye olan umumi manada temayülü değil, bir cins mensubunun kendi cins veya daha doğrusu mukabil cins

mensubuna duyduğu, sadece cins mensubu olmaktan gelen hususi temayülü ifade etmek istiyoruz”²⁹ der.

Turan Karataş sözün burasının hakiki bir sanatkâr için sevgili anlamında kadının, Necip Fazıl Kısakürek'in “Dönemeç” şiirinde anlatılan kadın gibi algılanmasını vurgular. Kadın denilince insanların biranda hatırlarına gelen müşahhas âlemde somut olarak yer alan bir kadın değil. Necip Fazıl'ın düşüncesinde ve gerçeğindeki İslam'da kadın, maddesini fazlasıyla aşmış, manasıyla insana hitap eden ve erkeği ruhundan yakalayan bir hususiyete maliktir.

(...)

aşk veya objesi bir vasıttır.

Hayat İçin, geniş veya dar anlamda hakikat için

(...)

Karakoç kadını daha çok manevi yönüyle ele alır. Kadın Divan edebiyatında iyice mazmunlaşan bir sembolik durum haline gelirken modern edebiyatta her şairde az çok değişen farklı bir mazmunlaşma biçimini ortaya koymuştur:

(...)

Tren kan tarla ve sen o kadınsın

Horoz seslerinin portresini çizdiği

Sünger içlerine gizlenmiş

Şairlere bitmeyen menekşe

En derin denizde yosun halinde

Büyük kalabalık bir caddede kaybedilen³⁰

(...)

Bu şiirinde kadının şehvet yanının ruhu doyuramayacağı, kısa zamanda tükeneceğini bilen ve tenden ruha, somuttan soyuta, soyuttan da mutlak gerçeğe, ebediliğe doğru yol alan bir şiirdir.

“Mona Rosa” şiiri hariç diğer şiirlerindeki aşk, manevi ve tasavvufi anlamda bir aşktır. Bu düşünceyi şair şöyle ifade eder “Bütün sevgiler, asıl sevgiye, kalıcı sevgiye, ebediliğe layık sevgiye bir basamak, bir başlangıç, bir hazırlıktır”³¹ der.

²⁹ Sezai Karakoç, Edebiyat Yazıları I, Diriliş Yayınları, İstanbul, s. 23.

³⁰ <http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/2077/815660-1165676.pdf?sequence=2>, 21.12.2022, 09.22

³¹ Sezai Karakoç, Mevlana, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2006, s.23.

2.2. Şiirlerinde Yenilik

Sezai Karakoç, neslinin şiirini, bir bakıma yeni serbest şiir dönemini başlatmıştır. Öyle ki bu serbestlik, Nazım Hikmet'in birçok şiirinde olduğu gibi, sadece şekilde kalmayıp şiirin bütün damarlarına³² yayılmıştır. Şiirin her yönüyle yeni, bilhassa içerik bakımından bağımsızdır.

İlk şiirlerinde (Yağmur Duası, Mona Roza) ölçülü ve kafiyeli yazan şairimiz daha sonraki şiirlerini serbest şiire yöneldiğini şu ifadelerle dile getirmektedir: “Ben sevmezdim Orhan Veli'nin tarzını, tutumunu, yani akımını. Serbest şiire geçişim sanılır ki, Orhan Veli akımının etkisiyledir. Gerçek hiç de öyle değildir. Ben tüm dünya şiirinin serbeste geçmesi sebebiyle heceyi bırakmak zorunda hissettim kendimi. Benim şiirim tümüyle Orhan Veli şiirine karşı çıktıştır bir yanıyla gerçekte”³³

Şairin şiir sanatının özellikleri:

“Şaire göre şiirin tüm sanatların kaynağıdır

Şiir hiçbir zaman dinin yerine geçmemelidir.

Şiir diğer sanatların yararı için kullanılmalıdır.

Şiirde her türlü edebi sanat olabilir. Ama bunlara kurban edilmemelidir.

Şiir Yaratışın taklidir, yaratılanın değil.

Şiir gerektiği zaman ülkenin yararı için alet edilebilir.”³⁴

Bu ifadeler Sezai Karakoç'un düşünce dünyasını yansıtan genel görüşler olmakla birlikte, özellikle şiirde yaptığı yenilikleri de yansıtmaktadır. Sezai Karakoç'un şiirindeki bazı yenilikler şunlardır:

- Geleneksel Türk şiiri ve Batı edebiyatının etkilerini harmanlama: Sezai Karakoç'un şiirinde, hem geleneksel Türk şiiri hem de Batı edebiyatının etkileri göze çarpmaktadır. Bu, onun şiirlerinde yeni bir sentez yaratmasına ve farklı bir tarz oluşturmaya yardımcı olmuştur.
- Yeni bir dil kullanımı: Sezai Karakoç'un şiirlerinde kullanılan dil, geleneksel Türk şiirinde kullanılan dilin yanı sıra modern Türkçenin de etkilerini taşımaktadır. Böylece, onun şiirleri sadece geleneksel şiir okuyucularına değil, modern edebiyat okuyucularına da hitap etmektedir.
- Yeni bir tematik yaklaşım: Sezai Karakoç'un şiirleri, sıradan ve basit konuları derin ve mistik bir şekilde ele alır. Bu, onun şiirlerinde yeni bir tematik yaklaşım yaratmasına ve okuyuculara farklı bir bakış açısı sunmasına yardımcı olmuştur.

³² Turan Karataş, Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, Lotus Yayınları, Ankara, 2008. s.220.

³³ Sezai Karakoç, İslamın Dirilişi, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1967, s. 44.

³⁴ Sezai Karakoç, a.g.e., s.56.

- Yenilikçi bir estetik anlayış: Sezai Karakoç'un şiirlerinde kullanılan estetik anlayış, geleneksel Türk şiiri ile modern edebiyat arasında bir köprü görevi görmektedir. Onun şiirleri, sadece içerik olarak değil, aynı zamanda görsel olarak da yenilikçi bir yaklaşım sergiler.

Bu yenilikler, Sezai Karakoç'un şiirlerinin hem geleneksel Türk şiiri hem de modern edebiyat arasında yer almasını sağlamış ve Türk şiirinde yeni bir tarzın ortaya çıkmasına öncülük etmiştir.

2.3. Şiirlerinde Ölüm

*“Hayat dediğiniz ölüm ölüm sandığınız gerçek hayat”*³⁵⁻³⁶

Dünyaya baktığımız zaman hemen hemen bütün yazarların, şairlerin, ressamın ve denemecilerin sanat dünyasının bir köşesinde ölüm veya ölüm korkusu yatmaktadır. Bazı sanatçılar ölüm korkusunu bastırdıkları için eserlerine yansıtılmamaktadır. Ama Sezai Karakoç'un şiirlerinde yoğun olarak ölüm düşüncesini görmekteyiz. Karakoç, ölümün insanı günlük olandan koparıp, ebediliğin karşısına çıkararak belki de en önemli ve vurucu olay olduğunu ifade eder. Şaire göre ölüm, bir bakıma insanın kendini yeniden keşfetmesidir. Karakoç, toprak, kabir insanı yeniler ve yeni bir dirilişe hazırlar diyerek, ölümün bir son olmadığını aksine ebedi bir uyanışa hazırlık olduğunu ifade eder.³⁷

Şair, ölümün ürpertici yanını iki kez hissetmiştir. Bunlardan ilki 1957'de çok sevdiği annesini kaybetmesi sonucunda yazdığı “Yoktur Gölgesi Türkiye’de”³⁸ şiiridir. Diğeri ise 1959 yılında Sirkeci İnfalının olduğu alanda olmasından dolayı ölümün soğuk nefesini ensesinde hissetmesidir. Bunu da “Ben Kandan Elbise Giydim/Hiç Değiştirsinler İstemezdim”³⁹ şiir ile kaleme almıştır. Bu şiirler dışında ölüm konusunda yazdığı diğer şiirlerde ölümü mecazi bir anlatımla dile getirmiştir. Bizim incelemelerimizde tamamen ölüm temasının işlendiği şiirleri üzerinden ve bu şiirlerdeki ölümü mecazi olarak nasıl işlediğini anlatmak doğru olacaktır.

Gün Doğmadan'ın Alın Yazısı Saati kısmı “On Üçüncü Sağnak”⁴⁰

³⁵ Sezai Karakoç, Alın Yazısı Saati, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1998, s.57.

³⁶ Sezai Karakoç'un bu dizesinde gerçek hayat" ve "ölüm" kavramları karşılaştırılarak, insanların ölümü yaşamdan daha fazla korktuğu ifade edilmektedir. Sezai Karakoç burada, insanların ölümü bir yok oluş olarak algıladıklarını ve gerçek hayatın değerini tam olarak anlamadıklarını belirtmektedir. Yani, insanlar hayatı doğru bir şekilde yaşamadıkları sürece, aslında ölüme doğru hareket etmektedirler.

³⁷ Sezai Karakoç, Yitik Cennet, Diriliş Yayınları, İstanbul 2001, s.20-21.

³⁸ Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, İstanbul, s.83.

³⁹ Sezai Karakoç, a.g.e., s.94.

⁴⁰ Sezai Karakoç, a.g.e., s.625.

Monna Rosa'nın ikinci kısmı "Ölüm ve Çerçeveler"⁴¹

Leyla ve Mecnun'un dördüncü bölümü "Ölüm ve Ötesi"⁴²

Anneler ve Çocuklar⁴³

Kapamak İçin Gözlerini⁴⁴

"Gün Doğmadan"ın Alinyazısı Saati kısmı "On Üçüncü Sağnak"
bölümünde ölümün geçtiği yerler:

(...)

Yeryüzüne yeryüzü kadısına

Hüküm ki:

Haksız yere bir insanı öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir

Ve haksız yere insan öldürenin cezası ölüm

Ve fitne, Arzı fesada verme, daha büyük suç adam öldürmekten

Fitne bastırılincaya kadar savaşın!

(...)

Artık ne Zekeriya ve ne İsa var

Sararmış bir tomar mı mucizeler

Ölülerin dirilişi şifa veren kelimeler

Ve ne de Miraçtan bir iz

Yerden yükselen kaya

...

Kim bilir belki o da dirilecek benimle

İslâm Milletinin dirilişinde

O yeniden güneşin güneş ayın ay dünyanın dünya

İnsanın insan olduğu o günde

Ölümün biliyorum ey İstanbul diriliş içindir

⁴¹ Sezai Karakoç, a.g.e., s.18.

⁴² Sezai Karakoç, a.g.e., s.598.

⁴³ Sezai Karakoç, a.g.e., s.91.

⁴⁴ Sezai Karakoç, a.g.e., s.107

Öyleyse indir ruhunun teslim bayraklarını indir göm toprağa

Doğrul ve kalk ayağa

...

Kendi uygarlığımızı

Yenilememiz gereken

Ve diriltmemiz

Kopyadan taklitten dönmek

Ölümden dönmekten daha zor ama⁴⁵

...

Karakoç, ölümün bir saplantı olarak değil, ruh gelişiminin geçtiği bir tecrübe gibi algılanması gerektiğine inanır. Ölümü hissetmek, gerçekte bir metafiziği olmak demektir. Tasavvuftaki “ölmeden önce ölmek” terimiyle kastedilen, ölüm karşısında iradenin güçlendirilmesi olduğunu ifade eder.⁴⁶

Aynı şekilde “Leyla ile Mecnun” adlı şiirde de ölümü bir son olarak görmediğini aksine sonun bir başlangıcı olduğunu bize göstermektedir.

“Anlatacaktım ölümlerini bir sonbahar eşliğinde

Bir kış güneşliğinde

Fakat baktım bu ölüm değil diriliştir

Tabiatı aşan bir bildiriştir

...

...

Anladım onlar ölmediler

Ölüm adına

Ölüm maskesini takınarak

Dönüştüler bir ışığa...

Şairin şiirlerinde ölüm teması, anlatmak istediği bir dizi düşüncüyü içerir. Bunlar arasında ölümlerle birlikte gelecek düşüncesi, ölümün sevgiyi daha derinleştirmesi, ölümün metafizik boyutu, ölümün bir son değil bir başlangıç

⁴⁵ Sezai Karakoç, a.g.e., s.110.

⁴⁶ Sezai Karakoç, *Gündönümü*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015, s.41.

olduğu fikri, ölüm gerçeğini aklından çıkarmayan insanın durumu ve dünyanın geçiciliğinin farkında olan bireyin tavrı gibi konular yer almaktadır.

Karakoç'un şu cümleleri ile bu konuya virgül koymak istiyoruz: "Öte dünyanın varlığına inan kişi, ölümü bir geçiş sayacak ya da ebedi hayata geçişin bir kapısı olarak telakki edecekti. İşte meseleye metafizik seviyeden bakınca doğal olarak, ölümün diriltici niteliğini kavramış oluruz der."⁴⁷

Sonuç olarak Karakoç'un şiirlerinde ölüm, insanın hayatındaki geçici ve kaçınılmaz bir gerçeklik olarak ele alınır ve bu gerçekliğe karşı insanın nasıl bir tavır takınması gerektiği vurgulanır. Karakoç'un şiirlerinde ölüm, insanın varoluşsal derinliğine işaret eder ve onun fani dünyaya olan tutkusunu sorgular. Şair, ölümün insanı sonsuzluğa taşıyan bir kapı olduğunu, bu nedenle ölümün korkulacak bir şey olmadığını ancak hayatın anlamını aramak için bir fırsat sunduğunu ifade eder.

2.4. Şiirinde Sosyal Yaşam ve Medeniyet

Karakoç'un şiirlerinde iki farklı türde sosyal yaşam teması bulunmaktadır. Birincisi Orta Doğu ve İslam kültürüne dair olanıdır, diğeri ise doğduğu yer olan Ergani kasabasında geçen çocukluk anılarıdır. İlk şiirlerine baktığımız zaman daha çok Ergani'yi şiirlerinde anlatır. Turan Karataş, şairin gerçek anlamda köy edebiyatını ortaya koyduğunu ifade etmiştir. "Belki de bir kasabalı oluşundan olacak, şair," suni köy edebiyatı yerine duyarlılığımızın büyük kaynağı kasabadan kaynaklanan bir edebiyatın doğmasını, ortaya konulmasını bir tez olarak savunmuştur"⁴⁸ Karakoç'un aşağıdaki şiirinde günümüz İslam coğrafyasını özetlediğini görürüz;

Şam ve Bağdat kırklara karışmıştır.

Elde kala kala bir Mekke bir Medine kalmıştır

O da yarım kalmıştır

Urfa ufala ufala

Bir pul olacak çarpık balıklar üstünde

Belki bir toz bulutu

İstanbul'a küflenmiş

Bir Avrupa akşamı dadanmıştır

⁴⁷ Sezai Karakoç, *İslamın Dirilişi, Diriliş* Yayınları, İstanbul, 1967, s. 56.

⁴⁸ Turan Karataş, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Lotus Yayınları, Ankara, 2008., s.220.

Eski şehirlerin kimi göğe çekilmiştir.⁴⁹

Bu şiirde de görüldüğü üzere şair hayatından, bilhassa çocukluk dönemlerinden birçok iz ve motifi şiirlerinin içine yerleştirmiştir.

Dicle'yle Fırat arasında

İpekten sedirlerinde Kur'an okunan

Açık pencerelerinden gül dolan

Güneşin beyaz köpüklerinde yanmış

Bir şehir bir eski kanatlar ülkesi⁵⁰

Şairimizin temel düşünce yapısının en önemli temel taşı “medeniyet”tir. Bunun birincil nedeni, kendi ifadesiyle “İman ve İslam medeniyetin merkezi çekirdeği, tohumudur” sözüdür. Diğer bir nedeni de Karakoç'un düşünce dünyasının merkezinde medeniyet kavramının yer almasıdır. Şair, medeniyetin her bireyi içine alan bir kavram olduğunu, insanın hem fiziksel hem fizyolojik ihtiyaçlarını hem de manevi, ahlaki, metafizik ve kültürel isteklerini karşılama amacı taşıdığını belirtmektedir. Karakoç, medeniyeti tarihsel bir oluşum ve değişim olarak görmektedir ve vurgulamaktadır. Medeniyetin gelecekle yüzleşebilmesinin, şu anki zamanı kavrama ve geçmişi yorumlama ve değerlendirme yeteneği kazanabilmesinin hayati öneme sahip olduğunu ifade eder.⁵¹

Karakoç, medeniyet ile peygamberler arasındaki ilişkiye dikkat çekerek bu süreçteki nebevî olgunun altını çizmektedir.⁵² Ömer Lekesiz, Karakoç'un bu yaklaşımını “peygamber eliyle insana ulaşan ve sonu hep uygarlık düşüncesine bağlanan yaşama bilgisinin niteliklerini vermek” olarak yorumlamaktadır.⁵³ Birde belirgin kişilerin ahlakta, dindarlıkta, manevî olgunlaşmada medeniyeti inşa edebileceklerini söylemektedir.⁵⁴

Medeniyetin yüklenicilerin ikiye ayrıldığını maddî yönünü yüklenenlerin göz önünde olduğunu fakat manevî cephesini yüklenenlerin çoğu zaman bilinmediğini ifade eder. Alışılmışları kırdıkları için büyük tepkilere maruz kaldıklarını ve bu kişilerin ancak öldükten sonra değerlerinin anlaşıldığını

⁴⁹ Sezai Karakoç, Hızır'la Kırk Saat Şiirler III, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1967, s.48.

⁵⁰ Sezai Karakoç, Şiirler: II Taha'nın Kitabı Gül Muştusu, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1974, s.81.

⁵¹ Sezai Karakoç, a.g.e., s.87.

⁵² Münire Kevser Baş, Diriliş Taşları, Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008, s.230.

⁵³ Ömer Lekesiz, Diriliş ve Uygarlık, Hece Dergisi, Diriliş Özel Sayısı, Ankara, s.73, s.28.

⁵⁴ Sezai Karakoç, Günlük yazılar III: Sûr, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1986, s.24.

söylemektedir. Bu kişililerin günlük ve olağan hayatın adamı olmadıklarını ve bu çevreye de yabancı olduklarını söyler.

Ayrıca Karakoç “Medeniyet Krizimiz” adlı seri yazıları ile Müslüman toplumların yaşadığı krizlerin sebeplerini ve bu kargaşadan nasıl çıkılacağı hakkında önerileri vardır.

Bu yazıları yazarken göz önüne aldığı plan şöyledir:

“Maddi ve manevi unsurlarda değişimler nasıl olduğunu incelemek ve tarafsız tespitler yaparak bunun üzerine detaylı düşünmek gerekir.

Medeniyetimizin geleceğini sürdürmek için bugününe ve dününe her daim bakmak gerekir.

İnsan yalnız fiziki gözlerini değil kültür ve medeniyet bakışlarını aldatıcı oyunlardan uzak tutmalıdır.

Medeniyet ile devletin iç içe düşünülmemesi gerektiğini bir devletin çöktüğü zaman medeniyetinde çöktüğü anlamına gelmediğini söylemektedir. Ama aralarında sıkı bir ilişkinin olduğunu şu sözlerle vermektedir. Karakoç medeniyetin devletin varoluş sebebi, hikmet kaynağı yaşama kuvveti, üzerine oturduğu kaidedir. Devletin ise medeniyetin dayanağı, desteği, meyvəsi, devamının en büyük garantisidir der.

Karakoç, medeniyet tarihçilerinin bir devleti dönemlere ayırmanın yanlış olduğunu (kuruluş, yükseliş...) söylemektedir. Özellikle ilerlemeyi toprak kazanmak, gerilemeyi toprak kaybetmekle açıklamanın yanlış olduğunu söyler. Osmanlının 19 - 20. yüzyıllarına baktığımız zaman gerilemiş ve duraklamış görünmektedir. Fakat Osmanlı ilerlemektedir ama Avrupa’ya göre daha yavaştır. Bu yüzden her ülkenin kendi şartları içinde düşünülmesi gerektiğini söyler.

Medeniyet krizlerinin en önemli nedenlerinde biride özün kaybolup şekle bağlılığın artmasıdır. Özün ve şeklin birbirinden ayrılmadan özün şekilde bir miktar daha ağır basması gerektiğini söyler.

İslam ruhunun doğu toplumlarını ayakta tuttuğunu ne zamanki batı ruhunun tek taraflı kabul edilmesiyle dünyanın her gecen gün biraz daha fark edilen bunalımı ve mutsuzluğunu arttığını söyler.

Karakoç, medeniyet krizinin diğer önemli sebebinin eğitimin merkezinde İslam medeniyetinin olması gerektiğini ama aynı zamanda batınında gözlenip, elde ettiklerinden yararlanılması esasına dayanması gerektiğini söyler.

Karakoç'a göre medeniyet krizinden kurtulmak için tarih, pozitif ve sosyal bilimler, ahlak konularında kendi medeniyetimizden kaynakları yorumlayarak yeni tezler ortaya çıkarmalı, idealist ve fedakâr İslam aydını tipini doğurmalı ve çoğaltmalıyız.”⁵⁵

Şaire göre “medeniyet” kelimesinin iki manası vardır. Birincisi, dünya üzerinde yaşayan her insanı kapsayan ‘medeniyet’ kavramı ikincisi, tarih kitaplarında geçen “medeniyet”. Birincisi olan “İnsanlığın Medeniyeti” dünyanın sonuna kadar süreceğini ikincisinin ise milletler yaşadıkça devam edebileceğini işaret etmektedir.

“Göz seni görmeli ağız seni söylemeli

Hafıza seni anmak ödevinde mi?

Bütün deniz kıyılarında seni beklemeli

Sen eskimoların ısınması sevgililer mahşeri”⁵⁶

“Sevgililer mahşeri” tamlamasında sevgili ile kastedilen İslam medeniyetinin sonsuza dek var olacak aşk imgeleridir. Bu mahşer yakmaz; ısıtır, diriltir.⁵⁷

Sonuç olarak Karakoç, toplumun geleneksel değerlerine ve tarihine önem verirken, modernleşme sürecinde kaybolan değerlerin tekrar kazanılması gerektiğine inanır. Şiirlerinde insanların doğaya ve birbirlerine saygı göstermesi, toplumsal dayanışma, adalet, insan hakları gibi konuları ele alır. Ayrıca, Batı medeniyetinin Türk kültürüne etkisini ve bunun sonuçlarını da sorgular.

2.5. Şiirlerinde Gül Motifi

“Bir gülü yetiştirmek için

Yaratılmışız

Şükür Tanrıya”^{58,59}

⁵⁵ Sezai Karakoç, Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1998, s.76-87.

⁵⁶ Sezai Karakoç, Gün Doğmadan, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015, s.119.

⁵⁷ Ülkü Eliuz, Gül Mustucusunun Dilinden Gül: Sezai Karakoç'un Naatları, 7th International Conference on Narrative Language Studies, Trabzon, 2018, s.233-247.

⁵⁸ Sezai Karakoç, Hızır Kırk Saat Şiirleri III, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1967, s.8.

⁵⁹ Sezai Karakoç'un bu dizelerinde, insanların bir gül yetiştirmek için yaratıldığına ve bu nedenle şükretmeleri gerektiğine vurgu yapılır. Burada "bir gül yetiştirmek" sadece fiziksel anlamda bir çiçek yetiştirmek değil, daha derin anlamlar taşıyan bir metafor olarak kullanılır. Bu metafor, insanların kendilerini yetiştirerek geliştirmeleri, dünya üzerinde güzellik, sevgi ve barışı yaymaları gerektiğini ifade eder. Ayrıca, "şükür Tanrı'ya" ifadesi, bu güzellikleri yaratan yüce güce minnettarlık ve şükran duygularını ifade eder.

Sezai Karakoç, dediğimiz zaman bu başlık bize hiç yabancı gelmeyecektir. Çünkü şiirlerini incelediğimizde birçok şiirinde gül sözcüğünü kullanmıştır. Aklımıza ilk gelen şiiri ise Mona Roza (Mona Rosa) dır. Diğer şiirler "Güller ve Bülbüller Diyanı", "Gül Ağacı" ve "Gül İle Bülbül" dür. Mona Rosa kelimesi tek gül anlamına gelmektedir. Şiir düşüncesinin doğu ve İslam medeniyetine dayandığını bildiğimiz şairimizin yabancı kelime kullanmasını konusunda katı kuralları yoktur. Klasik şiirimizi yansıtan sözcüklerin hor görüldüğünü bu yüzdende gül yerine rosa kelimesini kullandığını ifade eder.⁶⁰

Naci Gümüş, Karakoç'un şiirlerindeki gül kelimesinin hangi anlamlarda kullandığını şöyle açıklamaktadır: "Gül nezaketin, zarafetin, aşkın ve sevginin simgesidir. Vahdetin remzi, Hazreti Muhammed'in teridir. Gül ile gönül arasında ulvi bir aşkın, erişilmez bir hazzın onurlu ilişkisi vardır. Gülün açması sevindirici, iyi bir haber demek olan muştudur. Gülün kendisi de muştudur. Bu muştı tabiatın diriliş günü olan bahardır. Baharın şiiri de güldür. İyiliğin artması, sevginin çoğalması için bir uyanış işaretidir. "Gül Muştusu" şiiriyle Gönüllere ilham doğmuş, düşüncelere gül hâkim olmuştur. Bahar yüzü bir süreç başlamıştır".⁶¹

Burada gül kelimesini şiirlerinde nasıl kullandığını incelemeye çalışacağız. "Gül Muştusu"⁶² adlı eserinde hemen hemen her beyitte gül kelimesi geçtiği için bu şiiri incelemeyi doğru bulduk.

Güllerle Doğduk birbirimize her baharda

Gül fırlattık birbirimize taş yerine

Turan Karataş bu şiirin tamamı için gençlik yıllarında Ergani'deki anılarını anlattığını ifade etmiştir. Ama Muhsin Macit bu beyitleri şöyle açıklamaktadır. Hallac-Mansur ile Şibli arasında geçtiği rivayet edilen bir olaya telmih vardır. Sufi geleneğinde anlatıldığına göre, Mansur'un öldürülmesi esnasında Şibli, büyük üstadın üzerine bir gül atar. Mansur incinir ve bu gül taştan daha ağır geldi der.⁶³

"Pencereden uzanan bir gül

Güçlendirdi bizi imtihanlarda

Şimdi gençliğin şu son yıllarında

Karıştırdığım gençliğimin kitapları arasında

⁶⁰ Sezai Karakoç, *Çağ ve İlham II: sevgi devrimi*. İstanbul, 2007, s.65.

⁶¹ Naci Gümüş, *Gül Muştusu ve Sezai Karakoç*, 80.sayısı, Ay Vakti Dergisi, S.80, İstanbul, 2007 s.78.

⁶² Sezai Karakoç, *Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu Şiirler – IV*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2012. s. 86-87.

⁶³ Muhsin Macit, *Modern Mistik Şiirin Ufukları*, Yedi İklim, Sayı 126, İstanbul, 2000 s.21.

Elim tozlanır bir gül yaprağının kuru çitirtılarıyla
Gül yaşamış biliyorum
Ellerimde yüzümde ayaklarımda
Güneş görmemiş kirler akıp dururken çevrede bu yıllarda
İstanbul'un bu sarnıcında
Gül devşiriyorum anılarımda boyuna
Gül ölmeden önce gerek
Odanın havasını değıştirsın''

Zafer Acar, şiirin bu bölümünü şöyle yorumlar; dünyanın imtihan mekânı olarak görüldüğünü ve şairinde bu yaklaşımla gülü Tanrı'nın gönderdiği peygamberler ve kitaplar olarak imlemiş olacağını söyler. Pencere, uzatılan Tanrı eli olarak odayı ise her insana ait ayrı ayrı hatları temsil ettiğini, güneş görmemiş kirler, din dışı olanın imajı olduğunu anlatır.⁶⁴ Naci Gümüş, Gül Muştusu için; mısralarının öncesinde ve sonrasında yer yer Ergani'den alınan motifler çocukluk günlerinin, ilk gençlik yıllarının kuvvetli kanıtları, şiirimsi fotoğraflarıdır ve 14 bölüm on dört asırdır geldiğimiz yolun haritası olarak yorumlar.⁶⁵

Bu şiir, şairin gençliğinin geçtiğini ve o dönemdeki anıların hala hayatında yer alıp aklına geldiğini anlatmaktadır. Şair, pencereden uzanan bir gülün onu gençliğinde güçlendirdiğini ve imtihanlarda destek verdiğini belirtir. Şimdi o dönemi hatırlamak için eski kitaplarını karıştırdıkça, elinde tozlu bir gül yaprağıyla yüzünde ve ayaklarında kir bulunan İstanbul'un sarnıcında, gülün devşirildiğini ve anılarını boyuna hatırladığını anlatır.

Sonuç olarak Sezai Karakoç'un şiirleri, dilinin gücü ve imgelemiyile Türk edebiyatında kendine özgü bir yer edinmiştir. Şiirlerinde kullandığı semboller, özellikle gül sembolü, şiirlerinin derinliğini ve gücünü arttırmaktadır.

2.6. Şiirinde Düşünce – (Diriliş)

“Ey kalbin, kalbin kalbin,
Her şeyin ötesinde kalbin,
Diriliş'in yolcusu ol,
Diriliş'in yolcusu ol.

⁶⁴ Zafer Acar, *Sezai Karakoç Şiirinin Anlambilimi Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Kayseri, 2004 s.87

⁶⁵ <https://ayvakti.net/?p=933>, 21.12.2022, 16.16

Diriliş'in güneşi doğar,
Yeni bir aydınlık, yeni bir hayat,
Yeni bir ufuk, yeni bir umut,
Yeni bir dünya, yeni bir dünya ...”^{66,67}

Karakoç'un ismi ile bütünleşen 'Diriliş' düşüncesinin temel dinamiğini "İslam" oluşturmaktadır. Yani, Sezai Karakoç'un "Diriliş" düşüncesi, İslam dininin esaslarından ilham alınarak oluşmuş ve İslam dini bu fikrin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Münire Kevser Baş, "Diriliş" Karakoç'un öznesi "İslami" olan, inanç, düşüncesi, ruh ve duyarlılığın yeniden yorumlanarak yapılandırılmasını hedefleyen bir uygarlık tezidir" demektedir.⁶⁸

Diriliş düşüncesini Büyük Doğunun bir uzantısı olarak düşünülmemesi gerektiğini Yusuf Yazar şu şekilde açıklamıştı: "Dirilişin kökleri çok derinlerdedir. Belki aradaki halkaları atamamış olmak anlamında Büyük Doğu'yla da bir kan akrabalığı vardır ama zincirin ucu Saadet Asrına kadar uzanmaktadır. Asıl halkaları Muhyiddin-i Arabi, Gazali, Mevlana, Şeyh Galib olan bu zincirin bir halkası da Necip Fazıl'dır. Diriliş ile Büyük Doğu arasındaki ilişki olsa olsa, düşünsel olmaktan çok eylemleriyle ilgilidir."⁶⁹

Diriliş fikrinin ortaya çıkışını Karakoç hatıralarında şöyle anlatır: O sırada Tunus'ta İstiklal Savaşı sürüyordu... O gün aktüel olan Tunus ve Cezayir İstiklal Savaşları için "Bir Milletın Ba'süba'del Mevti"⁷⁰(Nisan 1960) adlı yazımı vardır. İşte diriliş fikri bende o yıllardan itibaren oluşmaya başladı. Öte yandan Tunus ve Cezayir'in bağımsızlık savaşlarında Fransızların yaptığı zulüm ve katliamlar, halkın çektiği çile, bende ancak metafizikten politikaya kadar geniş kapsamlı bir diriliş atılımının bir çıkıl bir kurtuluş yolu bulmaya imkan vereceği düşüncesini doğurdu.⁷¹ Diriliş düşüncesinin içerisinde birden çok dirilişin birlikte olması gerektiği üzerine durmaktadır.

Bu maddeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

⁶⁶ Sezai Karakoç, a.g.e., s.119.

⁶⁷ Bu şiir, insanların kalplerinin "Diriliş" yolculuğuna çıkması gerektiğini vurgular. Şair, insanların kalplerinin "Diriliş" yolculuğunda yeni bir aydınlık, hayat, ufuk, umut ve dünya keşfetmelerine çağırır.

⁶⁸ Münire Kevser Baş, Diriliş Taşları, Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008., s.242.

⁶⁹ Yusuf Yazar: "Diriliş Üzerine", İlim ve Sanat, S.5, Ocak – Şubat 1986, s.45.

⁷⁰ Kıyamet gününde ölümlerin diriltilmesi, ölümden sonra dirilme şeklinde dilimize çevrilmiş diriliş kelimesinin Arapça halidir. Fakat Karakoç daha çok diriliş ile uyanış yeni bir hayata başlayış anlamı ile kullanmaktadır.

⁷¹ Sezai Karakoç, Hatıralar, Aktaran: Hüseyin Su, "Bir Tecdit Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi", Hece Dergisi, 73 , (Ocak,2003), Ankara, s. 14-15.

- a. Ruhun Dirilişi
- b. İslam'ın Dirilişi
- c. İnsanlığın Dirilişi
- d. Uygarlığın Dirilişi

İslam'ın dirilişi ve Ruhun dirilişi üzerine kitapları vardır. İslam'ın Dirilişi iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Avrupa, Afrika, Asya ve İslam dünyasının bugünkü durumuna değindikten sonra bütün alanlarda dirilişin nasıl olacağını irdelemiştir. İkinci bölümünde yazar, tüm insanlığa İslam çağrısında bulunur. Ruhun Dirilişi adlı kitap da düşünceleri Ali Nar şöyle özetlemektedir: İslam toplumuna yeni üslupla sesleniyor Aşk, ilahi aşkı yeni devir edebiyatımıza sindiriyor. İnanç ve fikir örgüleriyle, ruha bir hayat elbisesi dokuyor. Kültürümüze yeni temler ve bilgiler katıyor, yeni dayanak veriyor anlatım ve sanatımıza İslam aksiyonunu Kuran'daki örneklerinden dile getiriyor. Ve en son; bütün nesirlerinde olan tutum yazarın bu kitabında da var ve sanki onun en çok işlediği her fırsatta dokunduğu şey bu: Müjde ve ümit telkini...⁷²

Diriliş düşüncesi ve yöntemi "Metafizik temelden başlayarak, tek kişinin hayatının en ayrıntılı noktalarına kadar uzanan, toplumu bütünüyle kucaklayan, tarihi didik didik eden, tarihin yönünü çizen, tarihi icabında dönemeçler ve kıvrımlarla bambaşka istikametlere doğru götüren her türlü kişisel, toplumsal, tarihi ve metafizik olayların, oluşların"⁷³ bütününe kapsadığını ifade eder. İnsanın, toplumun, tarihin, uygarlığın kendi özvarlığına, öz benliğine kendisini var eden öze hikmete varlık nedenine dönmesi, kendisi ile yüz yüze gelmesidir. Diriliş düşüncesini Karakoç şöyle özetlemektedir: "Geçmişten ne getirebilirse getirecek, bugünü sağlıklı değerlendirecek ve geleceğe katılabildiğince katılacaktır. Böylece zaman diriliş bilincinin uyandığına şahit olacaktır"⁷⁴ der. Karakoç'a göre diriliş ölüm ile doğumun bir araya gelişinden doğan asıl hayattır. Diriliş, ölümlü doğumu kendi varoluşu için kullanır. Var olduktan sonra gelişir, büyür, serpilir der. Karakoç'un bu çıkarımı Hegel'in ve Schopenhauer'in düşüncesi ile örtüşmektedir⁷⁵. Hegelci diyalektikte bu, doğum tez, ölüm antitez,

⁷² Ali Nar, Ruhun Dirilişi, Yeni Sanat, 1. Cilt 8. Sayı, İstanbul, Kasım 1974, s.72.

⁷³ Sezai Karakoç, İnsanlığın Dirilişi, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1987, s.126.

⁷⁴ Sezai Karakoç, Diriliş Muştusu, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1980, s.106-107.

⁷⁵ Hegel ve Schopenhauer, farklı düşünce tarzlarına sahip olmalarına rağmen, ikisi de diriliş (yeniden doğuş) fikrine önem vermişlerdir. Ancak, bu fikirleri arasında önemli farklılıklar vardır. Hegel, tarihsel bir yaklaşım benimseyerek dirilişi, insanlık tarihinin belirli bir evrim sürecinin sonucu olarak görür. Ona göre, her zaman bir tez, antitez ve sentez aşaması vardır ve bu süreç, tarihsel ilerleme ve sonunda tarihin en yüksek aşaması olan "dünya ruhunun mutlak bilgeligi" ile sonuçlanır. Hegel'e göre, diriliş, bireysel ölümden öte, evrensel tarihsel sürecin bir parçasıdır ve insanlık tarihinin sonuna doğru gerçekleşir. Schopenhauer ise, dirilişi daha bireysel bir şekilde ele alır. Ona göre, insan hayatı, acı çekmenin ve

diriliş sentez olarak ifade edilmektedir. Schopenhauer ise dirilişi doğum ve ölümü, anne ve baba gibi seçen çocuğa benzetir. Çocuk bir kere doğdu mu artık anne ve babanın sürekli olarak bir arada bulunması gerektiğini söyler.⁷⁶ Diriliş, inançta, hakikat, duyuş duyarlıkta sağduyuda, ve düşüncede, gerçekleşebileceğini ifade eder. Bunun da sanat ve edebiyat ile yapılacağını ifade eder.

Karakoç, Diriliş düşüncesinin temelinde İslam'ın olduğunu şu cümleleri ile aktarmaktadır: “Allah’ inanmak Kuran’a inanmak, peygamberlerin doğruluğuna inanmak, getirdikleri yolun eksiksizliğine inanmak, İslam hükümlerinin her zaman geçerli olduğuna inanmak, öteye inanmak, hatta ötenin her zaman beri de bulunduğuna inanma, hesaba inanmak, elde olmaksızın başa gelene sabretmek, İslam ahlakıyla ahlaklaşmak, kısaca İslam’ı toplumunda elle tutulur gözle görülür hale getirmektir. Bu inanış ve ahlak, toplumun ruhunu doldurmadan yani bir oluştan söz edilemez” der.⁷⁷

Dirilişin düşüncesindeki bazı ilkeleri aktaracağız.⁷⁸

1. Diriliş tarafsız bir öz değişimdir.
2. Batılaşmanın paydos deyişidir. Bir öze dönüşür.
3. Diriliş, geçmişin tekrarı değil tam aksine köklerinden beslenerek bir yeniliğin özünü barındırmasıdır.
4. Diriliş düşüncesinin merkezinde İslam medeniyeti vardır. İslam medeniyetinin metafizik yani imanı açısından olduğu kadar kültürel açıdan da ele almak demektir.
5. Diriliş düşüncesinde kökten bir değişimi amaçlamıştır. Bunu yaparken geleceğin doğru kurulması için yalnızca geleceği değil geçmişin sapma ve bozukluklarını tespit edilmesini gerektiğini söyler Hakikat, geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanın bütünü ile ortaya çıkar.
6. Diriliş, bireysel ve toplumsal olarak kimliğin yeniden kazanılmasıdır.

---

tatminsizliğin üzerinde bir gerçekliğe sahip olmak için bir fırsattır. Schopenhauer, dünya ve yaşamın çoğu kez acı verici olduğunu düşünür ve insanın tek çıkış yolu olarak, arzularını, tutkularını ve egoizmini terk ederek nirvana ya da kendi iç huzuruna ulaşması gerektiğini savunur. Schopenhauer'a göre, diriliş, bireyin bu iç huzurunu bulduğu bir andır ve insanın arzularından ve egoizminden kurtulmasıdır.

⁷⁶ Münire Kevser Baş, *a.g.e.*, s.245

⁷⁷ Sezai Karakoç, *Kıyamet Aşısı*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2009, s.90.

⁷⁸ Buradaki ilkeler tamamı Sezai Karakoç'un Diriliş düşüncesini yansıttığı *Çağ ve İlham III, Gündönümü, İslam'ın Dirilişi* adlı kitaplarından alınmıştır.

7. İnsanlığın dirilişi, Batının değerleri ile değil Doğunu değerlerinin yeniden gündeme gelmesi ve getirilmesi ile oluşacağını söylemektedir.
8. Diriliş için tam bağımsızlık şarttır.
9. Diriliş, sadece inanalar için değil bütün insanlık için çağrıdır.
10. Diğer düşüncelerde olduğu gibi bu düşüncesinde üç önemli basamağı vardır. Düşünce dönemi, ilham dönemi ve ideal dönemdir. Düşünce dünyasında yeterince bir atılım, ilham dönemini çağırır, ilham dünyasının yere ayak basışı da, bir ‘‘ideal dünya’’nın kapısını aralar.

Diriliş düşüncesi özetleyecek olursak Kuran’ın varoluş ilkelerine dayanarak insanın kendisini yeniden anlaması ve yaşama adına yeni değerler koyması ve kendilerine karşı daha olumlu bir bakış açısı kazanmasını amaçlar.

2.7. Şiirlerinde İnsan

Karakoç, şiirin soyut kavramlar üzerine inşa edildiğini ve konu olarak insanı seçtiğini, bu nedenle esas odak noktasının insan olduğunu ifade eder. Şiirinde insana yer vermeyen bir şairin eksik kalacağını ve böyle bir şiirin uzun ömürlü olamayacağını, insanı göz ardı eden bir şiirin okuyucu için sadece yavan bir deneyim sunacağını belirtir. Karakoç bu düşüncesini ‘‘Edebiyat Yazıları I’’ adlı eserinde şu şekilde ifade eder: ‘‘Her çağda, her şiirle yenilenen.’’ İnsansız şiir tez ölür... Şiirine insan ya da insanlık fonunu koymayanlar kaybedecek, okur, şiirlerinde, bozuk bir geometriden başka bir şey bulunmayanları fark edecektir hemencecik’’⁷⁹

Karakoç, Divan şiirinde ve klasik şiirde insanın önemsenmemesinden dolayı bu dönemde yazılan şiirlerin çabuk unutulduğunu ancak şiirinde insanı temel konu edinenlerin ise kalıcı olduğunu şu ifadeleri ile aktarır: ‘‘Fuzuli acısını, Baki büyüklüğünü, Nedim sevgi, sevinç ve uçarılığını, Şeyh Gâlip derinlik ve yüceliğini, Yunus, Tanrı ve ölüm, karşısındaki umut ve korkusunu, Koroğlu erliğini, Karacaoğlan ilk gençlik aşkını, uç noktalarıyla kişilikle çizdi insanın, eski şiirimizde. Yahya Kemal ve Akif, eski insanımızın ruh ve karakterini, duyarlığını canlandırdılar. Cumhuriyetten sonra da, şiirimize, Necip Fazıl’la, şehir insanı, aydın insan, eşyanın ötesini kurcalayan, gerçeğin peşindeki insan, insan mistisizmi girer.’’⁸⁰

Sezai Karakoç, ‘‘insan’’ temalı birçok şiir yazmıştır. Bunlardan birkaç örnek vermek gerekirse:

⁷⁹ Sezai Karakoç, *Edebiyat Yazıları I*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2012, s.80.

⁸⁰ Sezai Karakoç, a.g.e., s.79.

“İnsan”: Bu şiir, insanın kendine olan bakış açısını, insanlar arasındaki ilişkileri ve insanların hayatındaki sorunları ele alır.

“İnsanın Değeri”: Bu şiir, insanların kendilerine olan değerlerini ve insanlar arasındaki ilişkileri vurgular.

“İnsan ve Hayat”: Bu şiir, insanların hayatındaki anlam ve amaçlarını, insanların hayatındaki sorunları ve bu sorunların çözüm yollarını ele alır.

“İnsan ve Dünya”: Bu şiir, insanların dünya ve hayat hakkındaki düşüncelerini, insanların hayatındaki anlam ve amaçlarını ve insanların hayatındaki sorunları ele alır. Bu şiirler, Sezai Karakoç'un insana olan bakış açısını ve insanlar hakkındaki düşüncelerini yansıtmaktadır. Onun şiirleri, insanların hayatındaki anlam ve amaçları, insanlar arasındaki ilişkiler, insanların kendilerine olan bakış açısı ve insanların hayatındaki sorunların çözüm yolları hakkında düşünmeye teşvik eder.

SONUÇ

Bu çalışma, Sezai Karakoç'un şiirlerinde ele alınan konuları incelemeyi ve aynı zamanda onun sanat ve edebiyat anlayışını değerlendirmeyi amaçlayan bir çalışmadır. Sezai Karakoç, İslam dininin dirilişi için çalışmış bir şairdir ve maddi değil manevi bir dünya görüşüne sahiptir. Allah'a olan derin bağlılığını fikirlerinde yansıtmış ve bu bağlamda İslam milletlerinin uyanışını desteklemiştir. Kendi ifadeleriyle, İslam milletlerinin küllerinden doğması olarak nitelendirdiği bir “medeniyet” projesi ortaya koymuştur.

Karakoç'un eserlerinin merkezine İslam Medeniyetini yerleştirerek, geçmişteki büyük medeniyetimizin üzerindeki tozları silerek yeniden gün yüzüne çıkarmak istediği görülmektedir.

İslam medeniyeti ve kültürünün yanı sıra Doğu-Batı medeniyetlerinin kültüründen de haberdar olduğunu, şiirleri vasıtasıyla bu etkileşimi görmekteyiz. Düşünce dünyasının şekillenmesinde İmamı Rabbani, İmam-ı Gazali, Muhyiddin-İ Arabî, Said Nursi ve Mevlana gibi büyük âlimlerin düşüncelerinin büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Ayrıca, diriliş düşüncesini Batı ile karşılaştırma bağlamında Necip Fazıl'dan da etkilendiği söylenebilir.

Bu çalışmada, Sezai Karakoç'un şiirlerinden yola çıkarak medeniyet ve diriliş düşüncesini meydana getiren öğeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Zafer, *Sezai Karakoç Şiirinin Anlambilimi Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- AKIN, Hüseyin, Sezai Karakoç'u Anlamak, *Gençdoku Dergisi* 56. Sayı, İstanbul, Ocak 2014.
- BAŞ, Münire Keveser, *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2011.
- BAŞ, Münire Kevser, *Diriliş Taşları, Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Lotus Yayınları, Ankara, 2008.
- ELİUZ, Ülkü, "Gül Muştucusunun Dilinden: Sezai Karakoç'un Naatları", *7th International Conference on Narrative Language Studies*, Trabzon, 2018, s. 233-247,
- GÜMÜŞ, Naci, "Gül Muştusu ve Sezai Karakoç", *Ay Vakti Dergisi*, 2007. s. 80.
- KARAKOÇ, Sezai, *Alın Yazısı Saati*, Diriliş Yayınları., İstanbul, 1998.
- KARAKOÇ, Sezai, *Çağ ve İlham II*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1977.
- KARAKOÇ, Sezai, *Çağ Ve İlham II: Sevgi Devrimi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2007.
- KARAKOÇ, Sezai, *Diriliş Muştusu*, Diriliş Yayınları, İstanbul., 1985.
- KARAKOÇ, Sezai, *Edebiyat Yazuları I (Medeniyet Rüyası Rüyanın Medeniyeti)*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2012.
- KARAKOÇ, Sezai, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1995.
- KARAKOÇ, Sezai, *Gül Muştusu, Şiirler II*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1998.
- KARAKOÇ, Sezai, *Gün Doğmadan*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2006.
- KARAKOÇ, Sezai, *Günlük yazılar III: Sür*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1986.
- KARAKOÇ, Sezai, "Bir Tecdit Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi", Aktaran: Hüseyin Su, *Hece Dergisi*, 2003, s.73
- KARAKOÇ, Sezai, *Hatıralar*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1989.
- KARAKOÇ, Sezai, *Hızır ile Kırk Saat Şiirler III*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1967.
- KARAKOÇ, Sezai, *İslam Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1977.
- KARAKOÇ, Sezai, *İslam'ın Şiir Anıtlarından*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1985.
- KARAKOÇ, Sezai, *Kıyamet Aşısı (Vol. 3)*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2009.
- KARAKOÇ, Sezai, *Mevlana*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2006.
- KARAKOÇ, Sezai, *Ruhun Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1979.
- KARAKOÇ, Sezai, *Şiirler IX Monna Rosa*, Diriliş Yayınları, İstanbul., 2. 1998.
- KARAKOÇ, Sezai, *Zamana Adanmış Sözler: Şiirler V.*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 2015.
- KARAKOÇ, Sezai, *Şiirler: II Taha'nın Kitabı Gül Muştusu*, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1974.
- KARATAŞ Turan, *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kavramlar, Lotus Yayınları, Ankara, 2008.
- KOLCU, Ali İhsan, *Sezai Karakoç'un Poetikası*, Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 2010.

LEKESİZ, Ömer, “Diriliş ve Uygarlık”, *Hece*, Diriliş Özel Sayısı, Ankara. 2003.

MACİT, Muhsin, “Modern Mistik Şiirin Ufukları”, *Yedi İklim*, İstanbul, 2000, s. 126

NAR, Ali, *Ruhun Dirilişi*, Yeni Sanat, 1. Cilt 8. Sayı, Kasım, İstanbul, 1974.

ÖZDENÖREN, Rasim, “Mutlakın Gerçekleştirimi”, *Yeni İstiklal*, ,12, Ankara, 1964. s.157.

YAZAR, Yusuf, “Diriliş Üzerine”, *İlim ve Sanat*, 1986, Ocak –Şubat, s. 5

<http://dspace.unive.it/bitstream/handle/10579/2077/815660-1165676.pdf?sequence=2>, 21.12.2022,
09.22

<https://ayvakti.net/?p=933>, 21.12.2022, 16.16